

Mechanismus účinku jedů

Jed je látka, která po podání v malém množství vyvolá na základě svých chemických vlastností chorobné změny nebo smrt. Jedy působí v organismu různými mechanismy:

▪ Leptání

Tímto pojmem se míní lokální denaturace komponent tkáně žíravinami, tedy silnými kyselinami s $pK < 2$, např. H_2SO_4 , HCl či HNO_3 , nebo silnými zásadami (louhy) s $pK > 11,5$, např. $NaOH$, KOH , NH_4OH .

 Podrobnější informace naleznete na stránce Požití kyselin a louhů.

▪ Kovalentní nespecifické interakce s biomolekulami (proteiny, nukleovými kyselinami a polysacharidy).

Příkladem těchto jedů jsou velmi reaktivní aldehydy. Aldehydová skupina $-CHO$ reaguje ochotně s aminoskupinou $-NH_2$ nebo sulfhydrylovou skupinou $-SH$, vyskytující se hojně v proteinech. Příkladem je methanal (formaldehyd) $HCHO$, jeho vodný nasycený roztok je znám jako formalin.

▪ Porušení acidobazické rovnováhy.

Některé jedy poruší acidobazickou rovnováhu organismu^[1]. Etylenglykol se alkoholdehydrogenázou oxiduje na kyselinu glykolovou, glyoxalovou a šťavelovou (oxalovou), které způsobí metabolickou acidózu. Salicyláty stimulují dechové centrum. Výsledná hyperventilace vede k respirační alkalóze. Poté, co tyto látky vstoupí do buněk, odpojí v mitochondriích oxidativní fosforylaci, sníží se tvorba ATP, blokují se enzymy citrátového cyklu a stimuluje se anaerobní glykolýza. Výsledkem je nadprodukce a hromadění kyselých metabolitů, hlavně laktátu, pyruvátu a acetoacetátu, a tak se vyvine metabolická acidóza.

 Podrobnější informace naleznete na stránce Intoxikace alkoholy#Etylenglykol.

▪ Účinek na membrány

Etanol, detergenty a uhlovodíky mění fluiditu membrán, což se promítne do funkce membránových komponent. Změny membránové mikroviskozity změny konformaci membránových kanálů, receptorů a enzymů, a tím naruší jejich funkce (membránový transport, převod informace, membránový potenciál). Fluidita membrán je kontrolním mechanismem vstřebávání těžkých kovů.

 Podrobnější informace naleznete na stránce Intoxikace alkoholy.

▪ Interakce s přenosem kyslíku v organismu

1. Vazba jedu na hemoglobin

 Podrobnější informace naleznete na stránce Intoxikace oxidem uhelnatým.

2. Oxidace hemoglobinu na methemoglobin

 Podrobnější informace naleznete na stránce Intoxikace methemoglobinizujícími látkami.

3. Inhibice cytochromoxidázy

 Podrobnější informace naleznete na stránce Intoxikace kyanovodíkem a kyanidy.

▪ Inhibice enzymů

1. Nespecifické interakce, vazba na sulfhydrylovou skupinu $-SH$.

2. Vazba jedu na aktivní centrum enzymu.

▪ Interakce se specifickými receptory a porušení buněčné signalizace nebo funkce membránových kanálů.

Sodíkový kanál, nikotinové a muskarinové receptory, psychofarmaka, návykové látky.

Odkazy

Literatura

Reference

1. E-kurz o acidobazické rovnováze na univerzitním MOODLE (<https://dl1.cuni.cz/course/view.php?id=110>)